

Ткаченко Ю.Г.
Студентка ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник:
Солончук І.В., ст. викл., ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Безоплатна правова допомога у цивільному судочинстві

Інститут безоплатної правової допомоги у цивільному судочинстві знайомий багатьом країнам Європейського Співтовариства, зокрема Болгарії, Польщі, Словенії, Німеччині, Франції [1, с. 166]. Також певний інтерес викликає запровадження в ЦПК РФ раніше не існуючого інституту – призначення представників судом. Відповідно до ст. 50 даного кодексу, суд призначає адвоката як представника у разі відсутності представника у відповідача, місце проживання якого невідомо, і в інших випадках, передбачених федеральним законом [2]. Стаття 26 Закону «Про адвокатську діяльність та адвокатуру в Російській Федерації» зобов'язує адвокатів безоплатно надавати юридичну допомогу громадянам Росії, середній дохід яких на одну особу нижче величини прожиткового мінімуму. При цьому гарантовано отримати таку допомогу малозабезпечені громадяни можуть лише по окремих категоріях справ, наприклад у справах про стягнення аліментів; відшкодування шкоди, спричиненою смертю годувальника, каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із трудовою діяльністю; при складанні заяв про призначення пенсій та допомоги; з питань, котрі пов'язані із реабілітацією [3]. Світова тенденція до наявності інституту безоплатної правової допомоги, як одного із проявів демократичної держави відноситься беззаперечно.

Надання безоплатної правової допомоги – важливий демократичний крок держави. Закріплення в Конституції України принципу змагальності судочинства для його дієвого функціонування має бути реалізовано шляхом введення доступності кваліфікованої правової допомоги. Сучасна ситуація правового нігілізму, відсутність у суду активних повноважень у судовому доказуванні не сприяють утіленню ідей змагального судочинства. Для того, щоб створити істинно змагальний процес, варто зміцнити інститут судового представництва, запровадивши гарантії забезпечення кваліфікованої правничої допомоги всім особам, які беруть участь у справі. Необхідність зміцнення інституту судового представництва обумовлена його значенням, про що неодноразово підкреслювалось у юридичній літературі [6, с. 245; 7, с.8]. Значення судового представництва полягає в його основній функції – захисті інтересів тієї особи, на боці кого виступає представник, та, безумовно, наданні допомоги суду у винесенні законного та обґрунтованого судового рішення.

Підставами запровадження в Україні інституту безоплатної правової допомоги стало прийняття двох нормативно – правових актів: 2 червня 2011 року був прийнятий Закон України «Про безоплатну правову допомогу» [4], та 5 липня 2012 року – Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[5].

Слід зазначити, що до введення таких положень у чинне законодавство можливість ліквідувати проблему отримання правової допомоги громадянами, які самостійно не в змозі здійснювати представництво своїх інтересів у ході цивільного судочинства в зв'язку із матеріальним або фізичним станом був покликаний інститут представництва органами

прокуратури та Уповноваженим ВРУ з прав людини. Інститут участі в цивільному процесі органів прокуратури та омбудсмена, функцією яких є захист прав людини та громадянина повністю не вирішують проблеми доступної кваліфікованої правової допомоги.

Прийнятий Закон України «Про безоплатну правову допомогу» передбачив надання такої допомоги, що включає представництво інтересів громадян, у випадках, передбачених міжнародними угодами України, для іноземних громадян та осіб без громадянства, а також складання процесуальних документів, надання консультацій правового характеру. Надання безоплатної правової допомоги покладається на відповідні центри та безпосередньо на адвокатів.

Як відомо, на кожному із етапів розгляду цивільної справи адвокат наділяється варіативними повноваженнями, тобто вони трохи відрізняються одні від одного. На даний момент гостро постало питання, що по-суті сколихнуло всю адвокатську спільноту. За рішенням законодавця уже до 2020 року у суді будь – якого суду чи інстанції представляти інтереси відповідача матиме право виключно адвокат, як особа, котра отримала відповідне посвідчення на право заняття адвокатською діяльністю; відмінюється поняття «корпоративних адвокатів» та адвокатура стає єдиною, цілісною, структурованою системою. Важливо усвідомлювати, що панування адвокатської монополії не гарантує простим громадянам надання висококваліфікованої допомоги і крім того, тягне за собою зростання вартості їх послуг. Якщо раніше особи, чиї права були порушені, невизнані або ж оспорювались коливались у виборі звернення до суду або самостійного вирішення проблем, головним чином, через суму судового збору, то тепер кількість охочих захистити свої права у законному судовому порядку зменшиться в рази. Положення цивільного процесуального законодавства потребують узгодження та конкретизації, а саме щодо надання безоплатної правової допомоги для осіб, котрі в ній мають реальну потребу з урахуванням положень, відносно фактичної доступності судочинства, перш за все, для простих громадян.

Використана література:

1. Канев К. Доклад по доступу к правосудию: Болгария / К. Канев, Г. Митрев // Доступ к правосудию : проблемы бесплатной юридической консультации в странах Центральной и Восточной Европы. – Будапешт, 2003. – с.165 – 236.
2. Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации от 14 ноября 2002 года [Електронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gpkod.ru/>
3. Об адвокатской деятельности и адвокатуре в Российской Федерации [Електронный ресурс]: Закон Российской Федерации от 31 мая 2002г. – Режим доступа: www.duma.consultant.ru
4. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. // Офіц. вісник України. – 2011. - № 51. – ст. 2009.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. // Офіц. вісник України. – 2012. – №62. – ст. 2509.
6. Борисова Е.А, Апелляция в гражданском (арбитражном процессе) / Е.А. Борисова. – М.: Городец, 2008. – 224с.
7. Азаров В.В. Действие принципа диспозитивности в ходе производства по пересмотру судебных актов судов / В.В. Азаров // Рос. судья. – 2004. – № 4. – с. 9 – 11.